

Inspirující a inspirativní publikace nejen pro učitele českého jazyka

Helena Chýlová

FPE ZČU v Plzni

Čechová, M. (2025). *Cesty češtiny s podtitulem O češtině mimo školu i ve škole*. Hlávkova nadace.

V tomto roce vyšla další publikace Marie Čechové nazvaná příznačně *Cesty češtiny*. Autorka v ní zúročuje své celoživotní profesní zkušenosti a také hluboký vztah k češtině. Kniha přináší pohled na současnou češtinu z promyšleně vybraných a strukturovaných aspektů lingvistických a lingvodidaktických, ale i z kulturních a sociolingvistických. Jednotlivé kapitoly postihují dynamiku současné češtiny a zároveň selektivně také komparaci s předchozím stavem. Základem publikace se staly konferenční příspěvky z mezinárodních a domácích konferencí a také autorčiny odborné články, které jsou inovovány a aktualizovány do současné podoby.

Kniha je rozdělena do několika tematických částí, které pokrývají široké spektrum témat: 1. *Jazyk, styl, komunikace*. Tato kapitola se nejprve zaměřuje na zachycení a doklady současných řečových jevů, používání češtiny v různých sociálních skupinách a regionech. Za cenné je třeba považovat to, že autorka opírá svá zjištění o běžnou, každodenní jazykovou praxi, vybírá témata pro dnešního čtenáře vybírá témata atraktivní pro dnešního čtenáře. Autorka se také všímá otázek souvisejících s výukou češtiny jako cizího jazyka, které se stávají v současné době globalizace stále aktuálnějšími.

V dalším oddíle této tematické části se autorka orientuje na otázky diachronie a historické perspektivy lingvistiky a jazyka, především na vztah lingvistiky a lingvodidaktiky. Přináší pro čtenáře nový pohled na dílo a význam osobnosti M. Dokulila a neotřepe se

zamýšlí nad významem Jungmannovy *Slovesnosti* pro vývoj novodobé stylistiky a rétoriky, pro vývoj teorie literatury i vztahů mezi teorií o jazyce a teorií jeho vyučování. Další část je věnována pohledu jednotlivých autorů na vybrané problémy; autorka zde zachycuje i mizející jazykové jevy.

Druhá tematická část nazvaná *Osvojování češtiny* propojuje v jednotlivých tématech lingvistickou teorii, jazykovou praxi a komunikační pojetí výuky českého jazyka ve škole a obsahuje také autorčiny zasvěcené reflexe. Zpočátku jsou autorkou předkládána témata v současnosti velmi aktuální – vztah slohové teorie a vyjadřovací praxe ve vyučování a problematika konceptu vyučování českému jazyku na příkladu inovovaného RVP – a poté se autorčiny úvahy zabírají tématy ve školním prostředí dlouhodobě neřešenými či neřešenými s úspěchem, jako jsou práce s nadanými žáky nebo aspekty mluveného jazykového projevu (podle zjištění z dlouholeté soutěže – Olympiády v českém jazyce).

Podnětný je také oddíl *Vhled studentů do jazyka* dokládající podle autorčiných zkušeností nutnost systematické jazykové výchovy nejen ve škole, ale i mimo školní prostředí. Za klíčovou bych považovala část nazvanou „oživování výuky“, v níž autorka s dlouhodobým nadhledem a hlubokým vhledem do problematiky představuje otázky dnes oživující především pod nálepkou zábavnosti ve výuce českého jazyka a literatury. V neposlední řadě je v závěru daného oddílu opět otevřeno téma výuky češtiny pro cizince – podle mého názoru s inovativními a inspirativními prvky pro školskou praxi, které dnešní generace učitelů češtiny mnohdy objevuje jako novinku.

Ve třetí části s titulem *Kolegové a žáci* autorka představuje ze svého pohledu významné osobnosti jazykovědné bohemistiky a k profesní charakteristice jednotlivců přidává osobní postřehy o jejich lidském rozměru. Sama kapitolu označuje jako apendix, ale kapitola naopak nepřímou dokládá význam autorky pro vytvoření „čechovské“ lingvistické i lingvodidaktické školy. Místo epilogu připojuje autorka v současnosti velmi aktuální úvahu o místě a postavení žen v současné vědě.

Kniha se vyznačuje vysokou úrovní odbornosti, která je však pro čtenáře dobře uchopitelná. Autorka promyšleně spojuje teorii s praktickými příklady, což činí text přístupným nejen pro odborníky, ale také pro studenty humanitních oborů, především pro studenty bohemistiky, ale i pro širokou veřejnost. Přínosná je také bohatá citační bibliografie, která nabízí čtenářům další zdroje pro prohloubení znalostí nebo zjištění dalších informací. Styl psaní je jasný, srozumitelný a čtivý. Je třeba ocenit, že systematický a analytický přístup autorky umožňuje čtenáři získat dobrý vhled do jednotlivých témat analyzovaných v publikaci.

Kniha navazuje koncepcí (jak autorka sama uvádí) na její předchozí díla *Řeč o řeči* (2012), *Život s češtinou* (2017) a především na poslední autorčinu publikaci *Svět v češtině a svět češtiny* (2022). Lingvodidaktické aspekty ukotvené v autorčině profesní zkušenosti dobře vystihuje již první věta v úvodu předkládané knihy: „Učila jsem se mimo jiné tím, že jsem vyučovala.“